

γόνατα αὐτοῦ, κατόπιν τὰς χεῖρας καὶ τελευταῖον τὸ στόμα. Ἐν τινι ψαλτηρίῳ, τὸ ὁποῖον ἐγράφη περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐνδεκάτης ἑκατονταετηρίδος, σφίεται ἐξωγραφισμένη εἰκὼν παριστώσα πρὸς τὰ ἄνω μὲν τὸν Σωτῆρα, κατωτέρω δὲ δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ τὸν ἀρχάγγελον Μιχαὴλ καὶ τὸν ἀρχάγγελόν Γαβριήλ, καὶ ἐν τῷ μέσῳ, ὑποκάτω τῆς τοῦ Σωτῆρος εἰκόνας, τὸν Βασιλεῖον Β' τὸν Βουλγαροκτόνον· πρὸ τῶν ποδῶν δὲ τοῦ βασιλέως ἔξ ἐπισήμους Βουλγάρους προσκυνῶντας αὐτὸν καὶ ἐπὶ τούτῳ πρηνεῖς πεπτωκότας· θέαμα σήμερον οἰκτρὸν ἀλλὰ τότε συνηθέστατον.

Σημειωτέον ὅτι, ἔὰν ἡ παρουσίασις ἐγένετο καθ' ἡμέραν Κυριακῆν, «οὐκ ἐπιπτον κάτω προσκυνῶντες, ἀλλὰ μέχρι τῶν γονάτων ἐποίουν τὸ σέβας τῆς προσκυνήσεως». Πλὴν τούτου ὁ μὲν Προκόπιος βεβαίῳ εἰς τὰ ἀνέκδοτα αὐτοῦ ὅτι, εἰσαχθείσης ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τῆς νέας ταύτης ἐθιμοταξίας, ἡ βασίλισσα Θεοδώρα ἀπήτησε νὰ προσκυνῆται ὅπως καὶ ὁ βασιλεὺς. Ἀλλὰ βραδύτερον τοῦλάχιστον δὲν ἐσυνήθιζετο νὰ προσκυνῆται οὕτως ἢ τοῦ βασιλέως σύζυγος, παρεκτὸς μόνον ἴσως εἰς τὰς ἀπανίας περιστάσεις καθ' ἃς ἡ βασίλισσα ἐνήσκει τὴν πραγματικὴν ἀρχήν. Τελευταῖον παρατηροῦμεν ὅτι ἐπὶ τῶν βασιλέων τῆς μεταρρυθμίσεως πιθανώτατα κατηργήθησαν ἢ ἔπεσον εἰς ἀχρησίαν τὰ τοιαῦτα παρατάγματα τῆς εὐλαβείας δείγματα. Ἀφοῦ οἱ βασιλεῖς ἐκεῖνοι ἀπηγόρευσαν εἰς τοὺς ὑπηκόους αὐτῶν νὰ προσκυνῶσι τὰς ἀγίας εἰκόνας, πῶς ἦτο δυνατόν ν' ἀπαιτῶσι συγχρόνως νὰ προσκυνῶνται αὐτοί; Καὶ ἔπειτα ἡ εἰσαγωγή τοῦ δευτέρου βιβλίου τῆς μικρῆς μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς μεταρρυθμίσεως συνταχθείσης Βασιλείου τάξεως τοιοῦτό τι ἴσως ὑποδεικνύει λέγουσα, ὅτι οἱ τύποι οὗτοι μετέπιπτον πάντως καὶ μετεβάλλοντο «ταῖς κατὰ καιροὺς τῶν πραγμάτων μεταποιήσεσι», καὶ πάλιν ἐν τῷ τέλει ἀξιόσα ὅτι ἡ νέα αὕτη διάταξις σκοπὸν εἶχε νὰ ἀναδείξῃ τὴν βασιλείαν «βασιλικωτέραν καὶ φοβερωτέραν».

Ὅπως δὲ βέβαιον εἶναι ὅτι ἐπὶ τῆς μακεδονικῆς δυναστείας πάντες οἱ ἐνώπιον τοῦ βασιλέως ἐπισήμως ἐμφανιζόμενοι ὄφειλον νὰ προσκυνήσωσιν αὐτὸν κατὰ τὸν ἀνωτέρω διαγραφέντα τύπον ἅπαντες, μὴ ἐξαιρουμένων μηδὲ τῶν λειτουργῶν τοῦ Ὑψίστου. Μητροπολίται, ἀρχιεπίσκοποι, ἐπίσκοποι καὶ ὅλοι οἱ λοιποὶ ἱερωμένοι ὑπεβάλλοντο εἰς τὴν ὑποχρέωσιν ταύτην ἀπαρλλάκτως ὅπως οἱ πολιτικοὶ καὶ στρατιωτικοὶ ἀξιωματικοί. Μόνος ὁ πατριάρχης, ἐπέχων ἐν τῇ πολιτείᾳ τάξιν ἴσην σχεδὸν τῆς τοῦ βασιλέως, διετήρει τὴν ἰσότητά ταύτην καὶ ἐν ταῖς πρὸς αὐτὸν σχέσεσι. Τὸ ἄρθρον 8 τοῦ τρίτου τίτλου τῆς Ἐπαναγωγῆς τοῦ νόμου διελάμβανε: «Τῆς πολιτείας ἐκ μερῶν καὶ μορίων ἀναλόγως τῷ ἀνθρώπῳ συνισταμένης τὰ μέγιστα καὶ ἀναγκαϊότατα μέρη βασιλεὺς ἐστὶ καὶ πατριάρχης». Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἰσότητος ταύτης, ὁσάκις οἱ δύο οὗτοι συνηγνῶντο εἴτε ἐν τοῖς βασιλείοις εἴτε ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐχαιρετίζοντο ἀμοιβαίως, λέγοντος ἰδίως τοῦ βασιλέως «Χαῖρε, κύριε Πατριάρχα» καὶ ἡσπάζοντο ἀλλήλους. Ἐὰν συνέπιπτε νὰ κἀθηται ὁ βασιλεὺς καθ' ἣν στιγμὴν ἐπλησίαζεν ὁ πατριάρχης, ὁ βασιλεὺς ἀνίστατο, ἵνα τὸν χαιρετίσῃ καὶ τὸν ἀσπασθῇ. Εἰς τὴν ἰδιαίτεραν, τὴν ἀποκοπτὴν λεγομένην βασιλικὴν τράπεζαν, δὲν ἐκάθητο μετὰ τοῦ βασιλέως συνεσιώμενοι, εἰμὴ ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως καὶ τινες τῶν ἀνωτάτων ἀξιωματικῶν τῆς αὐλῆς. Ἀλλὰ πρῶτοι ἐκάθητο εἰς τὴν τράπεζαν ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης, καί, μόνον ἀφοῦ προέπινον ἀμφοτέρω, ἐκαλοῦντο νὰ καθίσωσιν οἱ λοιποὶ ὡσαύτως μετὰ τὸ τέλος τῆς τραπέζης ἀνίσταντο καὶ ἐξήρχοντο οἱ τελευταῖοι οὗτοι, παρέμενον δὲ καθήμενοι ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης, καί, μόνον ἀφοῦ πάλιν προέπινον ἀμφοτέρω κατ' ἴδιαν, ἀπῆρχοντο ἀποχαιρετίσαντες ἀλλήλους. Ὑπεφαίνετο δὲ ἐν ταῦθα κατὰ τι ἢ τοῦ βασιλέως ὑπεροχή, διότι ὁ μὲν πατριάρχης

